

STUDENTŲ IR DĖSTYTOJO BENDRADARBIAVIMAS – SAVARANKIŠKO MOKYMOSI KONTEKSTE

Zita Baužienė, Jūratė Martinonytė

Kauno kolegija

Anotacija. Šiuolaikinėms aukštojo mokslo studijoms keliamas reikalavimas – telkti dėmesį ne į atskirų disciplinų žinias ir gebėjimus, bet į integralius gebėjimus, kurie apimtų kelias disciplinas, atlieptų visuomenės pilietiškumą ir įsidarbinimo poreikius ir būtų orientuotos į ateitį. Žymima svarba, kad asmens studijų metu įgyti gebėjimai įgalintų ne tik prisitaikyti prie vis sparčiau kintančių darbo rinkos sąlygų, bet ir leistų patiems tapti pokyčių iniciatoriais, kurti inovacijas, skatinti kūrybiškumą, plėtoti nuolatinį mokymąsi ir stiprinti Lietuvos verslumą. Siekiant atliepti šiandienos pasaulio reikmes, Kauno kolegijoje Verslo fakultete įdiegta modulinė studijų sandara, kuri pagrįsta studentų savarankišku mokymusi ir atskirų disciplinų integralumu, glaudžiai bendradarbiaujant studentams ir dėstytojams. Šiame straipsnyje analizuojamas studentų ir dėstytojų bendradarbiavimo kontekstas, koncentruojant dėmesį į studentų gebėjimų plėtros ypatumus. Keliamas probleminis klausimas: kaip vyksta studentų ir dėstytojų bendradarbiavimas savarankiško mokymosi atvejais, siekiant studijų programose iškeltų studijų rezultatų? Tyrimui atlikti pasitelkta studentų refleksijų analizė, taikant turinio analizės metodą. Tyrimo metu gauti radiniai patvirtino, kad studentai geba dirbti komandoje, yra atsakingi už visos komandos darbą ir įžvelgia kokių gebėjimų stokoja bei numato, ką reikėtų tobulinti.

Reikšminiai žodžiai: bendradarbiavimas, integralus gebėjimas, studijų procesas, savarankiškas mokymasis.

Įvadas

Studijų proceso organizavime susiduriama su ateities perspektyvos iššūkiais, kadangi studijos vyksta dabartiniu metu, o studentui, būsimam absolventui, teks įgytus gebėjimus ir žinias taikyti ateityje. Žymėtina, kad šalies pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ iškeltas tikslas – sudaryti tokias sąlygas ir taip organizuoti studijų procesą, kad studentai galėtų pasiekti integralius gebėjimus, atliepiančius verslo ir mokslo vienį, t. y. „<...> gebėjimus, leidžiančius prisitaikyti prie vis sparčiau kintančių sąlygų, <...> kurti naujas žinias, inicijuoti naujus kultūrinius, socialinius ir ekonominius procesus, <...> plėtojant nuolatinį mokymąsi, žinių kūrimą, kūrybiškumą ir verslumą, <...> pilietiškumą, lyderystę, bendradarbiavimą ir atsakomybę už save, valstybę, gamtinę ir kultūrinę aplinką“ (Punytė, Simonaitytė, 2018). Atkreiptinas dėmesys, kad naujųjų technologijų poveikis ryškus darbo rinkai, ir išsiskiria dvi stovyklos, tai: „<...> tų, kurie tiki laiminga pabaiga: technologijų išstumti darbuotojai ras naujų darbo vietų, technologijos atvers naują klestėjimo erą <...>“ ir „<...> kurie mano, kad tai lems laipsnišką socialinį bei politinį Armagedoną, pasireiškiantį technologijų sukeltu visuotiniu nedarbu“ (Schwab). Tokia situacijos charakteristika atskleidžia, su kokiais iššūkiais susiduria būsimas studentas, rinkdamasis studijų programą ir absolventas, atsidūręs darbo rinkoje. Panašūs iššūkiai kyla ir aukštosios mokykloms, realizuojančioms studijų programas bei studijų programų rengėjai. Kauno kolegijos Verslo fakultete parengtos

modulinės studijų programos sudaro galimybę studentams ugdyti integralius gebėjimus, nes pastarąsias sudaro komponentai (dalykai), kurie orientuoti į tuos pačius gebėjimus.

R. M. Gilles (2016) pažymi, kad dėstytojai vaidina svarbų vaidmenį ne tik pateikiant informaciją, tačiau ir organizuojant darbą, aiškinantis, ar studentai supranta, ko iš jų tikimasi. Taip pat dėstytojai skatina mažų grupių sąveiką diskusijų ar bendro darbo atlikimo metu, kas suteikia galimybę mokytis vieniems iš kitų. Nustatyta, kad dirbdami grupėse studentai jaučia didesnę motyvaciją, geba prisiimti atsakomybę už kartu atliktą darbą ir to darbo rezultatą. H. Le, J. Janssen ir T. Wubbels (2017) nustatė, kad tiek studentai, tiek dėstytojai nepakankamai dėmesio skiria bendradarbiavimui, nes studentai labiau linkę siekti individualių rezultatų. Tai leidžia kelti **problemą tyrimo klausimą** – kokiomis formomis ir būdais vyksta studentų ir dėstytojų bendradarbiavimas studijų procese?

Tyrimo tikslas – atskleisti studentų ir dėstytojų bendradarbiavimo reikšmę savarankiško mokymosi kontekste.

Tyrimo objektas – studentų ir dėstytojų bendradarbiavimas savarankiškame mokymesi.

Tyrimo uždaviniai:

1. Atlikus mokslinės literatūros analizę, išskirti studentų ir dėstytojų bendradarbiavimo veiksnius;
2. Atskleisti studentų ir dėstytojų bendradarbiavimo ypatumus savarankiškame mokymesi.

Tyrimo metodai: literatūros šaltinių analizė, refleksijos raštu, turinio analizė.

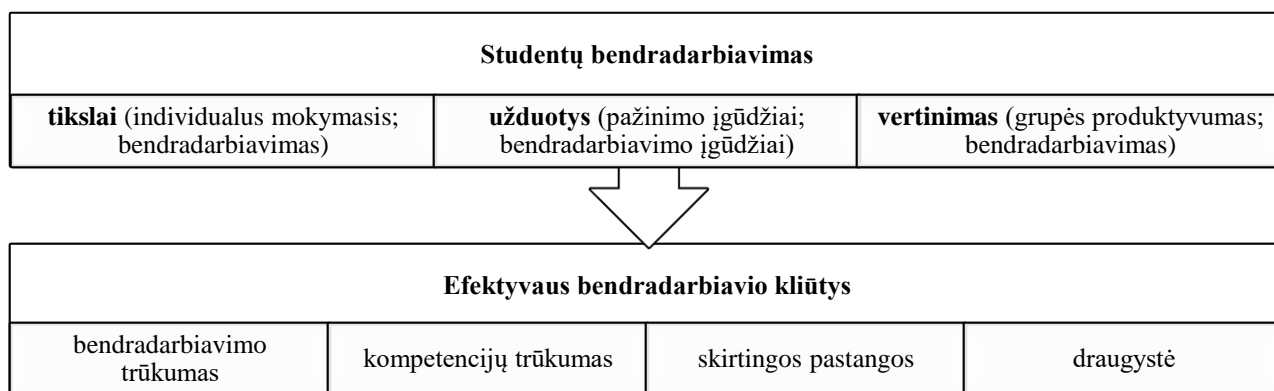
Dėstytojų ir studentų bendradarbiavimo reikšmingumas

Bendradarbiavimo sąvoka apibrėžiama kaip kontekstualizuotas reiškinys – tam tikras žmonių, turinčių kognityvinių, socialinių ir reflektivių gebėjimų, skaičius homogeninėse arba heterogeninėse grupėse dirba kartu, darbas paremtas laisva valia, kryptingai siekiant bendro tikslo (Valinevičienė, Starkutė, 2018).

Žymėtina, kad dėstytojų bendradarbiavimas yra vienas iš institucijos kokybės rodiklių, nes įgalina pagerinti dėstytojų profesionalumą, mažina stresą studijų procese, o kartu daro teigiamą įtaką studentų mokymuisi. Atliktų tyrimų rezultatai atskleidė, kad sėkmingą bendradarbiavimą lemia: savanoriškumas, bendrų tikslų iškėlimas ir siekis juos įgyvendinti, tarpusavio pasitikėjimas. Ypatingos reikšmės sąlyga – asmeninė iniciatyva ir susidomėjimas (Drossel ir kt., 2019), kas atskleidžia, kad bendradarbiauti turi norėti tiek studentai, tiek dėstytojai.

G. Valinevičienės ir J. Starkutės (2018) atlikto tyrimo rezultatai patvirtina, kad mokymasis bendradarbiaujant – reikšmingas studijų metodas, nes dėl aktyvios ir interaktyvios prigimties šis metodas sudaro edukacinėje aplinkoje išskirtines sąlygas, kuriose formuojasi unikalios patirtys ir žinios. Tačiau tyrėjos įvardija galimas problemas: sudėtinga planuoti mokymąsi šiuo metodu; sunkiau numatyti studentų interakcijoje įgysimas žinias nei paskaitų ar pratybų metu.

H. Le, J. Janssen ir T. Wubbels (2017) nustatė, kad tiek studentai, tiek dėstytojai nepakankamai dėmesio skiria bendradarbiavimui, nes studentai labiau linkę siekti individualių rezultatų. Autoriai išskiria studentų bendradarbiavimo proceso kliūtis teigdami, kad priklausomai nuo studentams keliamų tikslų bei vertinimo, susiduriama su tokiais kliūtimis kaip bendradarbiavimo, atliekant bendrus darbus, trūkumas, nes ne visi studentai turi vienodas kompetencijas, demonstruojamos skirtingos pastangos ir draugystė gali lemti komandinio darbo efektyvumą (1 pav.).

1 pav. Studentų bendradarbiavimo proceso kliūtys (modifikuota autorių remiantis Le, Janssen, Wubbels, 2017)

Nuo dėstytojų ir studentų bendradarbiavimo ir požiūrio į studentų darbo vertinimą gali priklausyti ir studentų pasitenkinimas gaunamu vertinimu. Nustatyta, kad skirtinga studentų mokymosi ir bendradarbiavimo patirtis lemia ir pasitenkinimą studijų procesu (Ellis, Han, 2020).

Akcentuotina, kad dėstytojams, dirbantiems su pagal modulinę studijų programą besimokančiais studentais, pasižyminčią integralumu, reikalingu verslo aplinkai, iškyla ta pati kaip ir studentams būtinybė dirbti komandose (Baužienė, 2019).

Bendradarbiavimas reikšmingas studijų procese tiek dėstytojų lygmeniu, tiek studentų ir dėstytojų, taip pat ir tarpasmeniniu studentų lygmeniu; kadangi įgalina sukurti tokią studijų proceso aplinką, kurioje visi dalyviai jaučiasi saugūs ir atsakingi už bendrą rezultatą.

Studentų savarankiško mokymosi veiksniai

Savarankišką mokymąsi A. Rutkienė ir I. Tanzegoskienė (2013) apibrėžė, kaip savarankišką veiklą, kurios metu studentas, pasitelkęs kritinį mąstymą, geba kūrybiškai priimti sprendimus ir suvokia studentų bendruomenės normas bei ribas. Tyrėjos išskyrė savarankiško mokymosi elementus, kurie apima gebėjimus:

- savarankiškai organizuoja mokymosi procesą;
- stebi ir, esant poreikiui, jį keičia;
- kritiškai vertina mokymosi procesą;
- reflektuoja ir įsivertina veiklos rezultatus.

S. De Vore ir kt. (2017) tyrimo rezultatai atskleidė, kad dėstytojai, kurdami savarankiško mokymosi priemones, įrankius, turi įvertinti studentų pasirengimo lygį, kas leistų įtraukti visus studentus į savarankišką mokymąsi, nes dažnai susiduriama su

studentų nepakankama motyvacija, savireguliacijos trūkumais ir nepakankamu gebėjimu valdyti laiką.

Nustatyta, kad savarankiškas mokymasis susijęs su ankstesne patirtimi – gebėjimas rinkti informaciją, ja dalintis su kitais, laiko planavimas, gebėjimas bendradarbiauti – lemia ir veiksmingos studijavimo strategijos pasirinkimą (Ellis, Han, 2020). Savarankiško mokymosi metu formuojami įgūdžiai, reikalingi prisitaikant naujose situacijose, tikslingai planuojant savo laiką. Taip plėtojamas būsimoje profesinėje veikloje reikšmingas gebėjimas, o tai yra ir „<...> mokymosi visą gyvenimą, siekio tobulėti premisa“ (Baužienė, 2019).

Apibendrinant akcentuoti studentų ir dėstytojų bendradarbiavimui reikšmingi savarankiško mokymosi veiksniai: studijų proceso organizavimas; palankios studijų aplinkos kūrimas; laiko planavimas; veiklos įsivertinimas; tikslų perspektyvų matymas.

Tyrimo metodologija ir metodai

Tyrimas grindžiamas humanistine filosofija, socialinio konstruktyvizmo nuostata, kurią pasitelkus išskirti tyrimo dalyvių refleksijų radiniai, jų prasmės įgalino konstruoti savarankiško mokymosi ypatumus iš studentų pozicijų. Atliktas kokybinis tyrimas 2020 m. balandžio–birželio mėnesiais. Šio tyrimo informantai – Kauno kolegijos pirmo kurso studentai, studijuojantys socialinių mokslų kryptyje, kurių studijų programos parengtos moduline sąranga. Tyrimo imtis – 120 pirmo kurso studentų. Studentai pateikė refleksijas raštu, kuriose aprašė, su kokiais sunkumais susidūrė atlikdami savarankiškus darbus, kaip jautėsi bendradarbiaudami su dėstytojais ir ar visais atvejais bendradarbiavimas buvo prasmingas, turėjo teigiamos įtakos jų studijų rezultatams. Žymėtina, kad kiekvieno studento pateikta refleksija, tai – individuali patirtis ir skirtingas atvejis, todėl tyrimo laukas – atskirų atvejų analizė. Duomenys nuasmeninti ir jų analizė atlikta naudojant turinio (*content*) analizės metodą, kai studentų refleksijose išrenkami radiniai, kurie atskleidžia studentų bendradarbiavimo su dėstytojais ypatumus. Išrinkti radiniai sugrupuoti į tam tikrus prasminius vienetus (subkategorijas), kurie sujungti pagal bendras prasmes, taip sudarytos kategorijos (Žydzūnaitė, Sabaliauskas, 2017). Tyrimo laikotarpiu Lietuvoje buvo paskelbta ekstremali situacija dėl koronavirusinės infekcijos (COVID-19) protrūkio (Lietuvos Respublikos Vyriausybė, 2020-02-26, Nr.26) ir studijos vyko nuotoliniu būdu, todėl tuo metu buvo ypač aktualus studentų ir dėstytojų bendradarbiavimas.

Tyrimo rezultatai

Socialinių mokslų krypties ekonomikos modulio pirmo kurso studentai, kurių besimokomą modulį sudaro komponentai: mikroekonomika ir makroekonomika; taikomųjų tyrimų pagrindai ir taikomoji matematika, pateikė refleksijas, kuriose aprašė savo patirtis, sėkmes ir nesėkmes, įsivertino gebėjimus bendradarbiauti; išreiškė išvalgas apie gebėjimų stoką ir plėtojimo galimybes. Žymėtina, kad ekonomikos modulio integruotą savarankišką darbą reikia atlikti komandoje 3–4 studentams, o galutiniame įvertinime jo dedamoji dalis yra 50 procentų. Todėl suprantama, kad studentams rūpi jį atlikti kuo išsamiau, o dėstytojais kelia reikalavimus, kad studentų atliktas darbas leistų pasiekti studijų modulio programoje numatytus studijų rezultatus. Toks užduoties pateikimas skatina visų lygmenų bendradarbiavimą – dėstytojais, kurie dėsto pagal studijų modulio programą, turi įvairiaaspektiškai bendradarbiauti – kolegialiai rengdami studijų modulio aprašą, užduotis; studentams iškykla būtinybė bendradarbiauti tiek studijų procese, tiek atliekant baigiamąjį integruotą studijų modulio savarankišką darbą; taip pat turi bendradarbiauti dėstytojais ir studentai tarpusavyje konsultacijų metu, taip pat ir stebint, kontroliuojant savarankiško mokymosi procesą ir pan. Todėl studentų pateiktose refleksijose išrinkti radiniai: leksikiniai vienetai, kurie iliustruoja bendradarbiavimo ypatumus visais lygmenimis. Atkreiptinas dėmesys, kad studentams ekonomikos modulį pusę laiko teko studijuoti auditorijoje, o antrą pusę dėl infekcijos COVID-19 protrūkio – nuotoliniu būdu.

Studentų refleksijose (1 lentelė) įprastas studijų būdas – darbas auditorijose vertinamas dažniausiai turinio išpildymo atžvilgiu, tai iliustruoja radiniai, kuriuose minima: „vyko įdomios diskusijos“, „matematika, statistika, taikomieji tyrimai – sunkiai įveikiamas dalykas, tačiau nėra neįmanomo – reikia įdirbio“ ir t. t. Tyrimo rezultatuose, kuriuose vertintas studijų proceso organizavimas, išryškėjo studentų nesaugumo jausmas, prasidėjus nuotoliniam mokymuisi dėl pasaulinės pandemijos. Ši patirtis buvo visiškai nauja, todėl kilo nežinomybės baimė. Tai iliustruoja radiniai, kuriuose studentai kalba apie „pasimetimą“; „nežinojimą, kaip viskas bus“ ir pan. Be to, kai kurie studentai susidūrė su techninio aprūpinimo problematika, apsunkinusia sėkmingą studijų procesą, sukėlusia negatyvias emocijas. Akcentuoti studentų nuotolinių studijų vertinime išryškėję pozityvūs aspektai, kadangi patirtis sieta su ateities perspektyvomis, plėtojant asmeninę rašią darbo rinkoje, kuriant profesinę karjerą: „pravers ateityje“; „gal man pravers dirbant“.

Žymėtinas momentas, kad, studijoms vykstant auditorijoje, dalis studentų ne visuomet drįsdavo klausti dėstytojų, o nuotoliniu būdu – „klausdavau,

nes manęs nemato, nes gal neteisingai paklausiu“, tai kartu patvirtina ir dalies studentų nepakankamą pasirengimą studijuoti.

1 lentelė. Radiniai, susiję su studijų proceso organizavimo vertinimu

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys pavyzdžiai
Studijų proceso organizavimas	Darbas auditorijose	Pozityvus vertinimas „Iš pradžių bijojau, nes sunkiai įsivaizdavau, kaip šio modulio darbą padarysim, nes visi dalykai sudėtingi, bet įsigilinus visai neblogai <...>“; „<...> diskusijos paskaitų metu buvo įdomios ir naujo sužinai<...>.“ „<...> dėstytoja visuomet priešdavo, padėdavo“
	Nuotolinis darbas	Pozityvus vertinimas „<...> toks būdas studijuoti visai neblogai ir manau, kad pravers dirbant ateityje.“ „<...> drįsdavau klausti dėstytojo, nes jis manęs nematydavo, o aš klausimą parašydavau.“ „<...> iš pradžių buvo sudėtinga, o paskui, net ir patiko, kažkas naujo.“
		Negatyvus vertinimas „<...> pasimetėme, nes nežinojome, kaip teks užduotis atlikti <...>“; „<...> nežinau, kaip vyks paskaitos, pratybos<...>“; „<...> sudėtinga, nes be manęs dar du moksleiviai ir tėvai, kurie dirba nuotoliniu būdu, o kompiuteris tik vienas<...>“; „<...> kaip paklausti dėstytojo, nes neveikia garsiakalbis <...>“, „<...> bandėme informaciją įsisavinti <...>, bet nėra tas pats, kaip mokymasis auditorijoje.“

Apibendrinant galima teigti, kad studijų modulio įvykdymas tiek auditorijoje, tiek nuotoliniu būdu, nepaisant kylančių kliūčių, studentų yra vertinamas pagal įgytų gebėjimų sąsają su tiksliniu pritaikomumu ateityje.

Vertinant studijų aplinką (2 lentelė) atsiskleidė bendradarbiavimo ypatumai tiek studentų ir dėstytojų; tiek studentų tarpusavyje, nes jie bendradarbiaudami patys ją ir kuria. Studentų ir dėstytojų bendradarbiavimas vertinamas pozityviai, studentai ypač teigiamai vertino pagalbą, kurios reikėjo atliekant savarankišką darbą. Nuotolinių studijų metu dėstytojų pagalba turėjo

ypatingos svarbos. Žymėtina, kad studentų ir dėstytojų bendradarbiavimas išpildytas empatiškoje aplinkoje, tai patvirtina radiniai: „kai paskaitos vyko nuotoliniu būdu dažnai būdavo neužtikrinti ir reikėjo dėstytojų patarimo, konsultacijos“, „saugiau jaučiausi po kelių paskaitų“. Taigi dėstytojų profesionalumas ir studentų pasitikėjimas leido sukurti palankią studijų aplinką. Taip pat radinių prasmės atskleidė ir modulio dėstytojų tarpusavio bendradarbiavimą: „tai sužinosite statistikos paskaitose“; „apie tai kalbėta taikomuose tyrimuose“.

2 lentelė. Radiniai, susiję su studijų aplinkos vertinimu

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys pavyzdžiai
Palanki studijų aplinka	Studentų bendradarbiavimas su dėstytojais	„<...> sunkias sąvokas dėstytojais visuomet paaiškino“; „<...> diskusijos vykdavo, kuriose netrūkdavo gyvenimiškų pavyzdžių“; „<...> matematika aukštesnio pilotazo uždaviniai, bet dėstytoja visuomet padėdavo“; „<...> viso modulio dėstytojais buvo tokie žmonės, į kuriuos kreiptis galėjai įvairiais klausimais“; „<...> daugiau teiravomės dėstytojų pagalbos“.
	Studentų tarpusavio bendradarbiavimas	„<...> darbą pasiskirstėme po lygiai“; „<...> patardavome vienas kitam“; „<...> atsakingas už visą grupę, o ne vien už save“; „<...> kildavo nesusipratimai grupėje, bet greitai raskdavome bendrą kompromisą“;
	Dėstytojų tarpusavio bendradarbiavimas	„<...> modulio viena paskaita papildydavo kitą<...>“; „<...> paskaitose ir atlikdamas užduotis supratau, kad viskas susiję“; „<...> dėstytojais sakydavo sužinosite tai kito dalyko (modulio komponento paskaitose – pastaba autorių)

Tyrimo rezultatai patvirtino, jog studentai atlikdami savarankišką darbą jautėsi atsakingi (3 lentelė), kad savarankiškas darbas būtų atliktas laiku, todėl susidūrė su laiko planavimo iššūkiu. Daugelis studentų elgėsi atsakingai ir tikrindavo vieni kitų atliktus darbus. Tai svarbus studentų bendradarbiavimo rodmuo, kuris byloja tarpusavio

pasitikėjimą ir atsakingumą siekiant bendrų tikslų. Tačiau nustatyti ir negatyvių patirčių atvejai, kada negebėta suderinti laiko, reikiamo paruošti studijų savarankiškam darbui, dirbant komandoje nuotoliniu būdu, pvz., „*kolegijoje nesusitinkame, nuotoliniu būdu sunku suderinti visos grupės susitikimą*“.

3 lentelė. Radiniai, susiję su laiko planavimo gebėjimu

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys pavyzdžiai
Laiko planavimo gebėjimo vertinimas	Pozityvus vertinimas	„<...> kad laiku padarytume darbą, tai tikrindavome vienas kitą“; „<...> draugų kontrolė padėjo <...>“.
	Negatyvus vertinimas	„<...> sudėtinga planuoti laiką, nes atsiranda pagundų užsiimti kita veikla“; „<...> dirbti komandoje buvo sunku, nes visi užsiėmę, sunkiai rasdavome laiką susitikti“; „<...> sunku planuoti veiklas, nes buvo nerodančių iniciatyvos atliekant savarankišką darbą <...>“.

Analizuojant radinius, išryškėjo asmeninio tobulėjimo sąsaja su bendradarbiavimu ir palankia studijų aplinka (4 lentelė). Tyrimo rezultatai atskleidė, kad studentų tarpusavio bendradarbiavimas, mokantis komandoje, stiprina vidinę motyvaciją, o tai tiesiogiai koreliuoja su pasitenkinimu ir savirealizacijos teikiama satisfakcija. Tai suponuoja šie radiniai: „*reikšmingi gebėjimai, kurių reikės ateityje*“; „*džiaugiuosi, kad padirbėjęs <...> įveikiu*“, „*abejojau, bet pavyko*“ ir pan. Nuoseklus darbas tiek auditorijoje, tiek nuotoliniu būdu motyvavo studentus lankyti užsiėmimus ir atlikti reikiamas užduotis, nes „*praleidus sunku pasivyti*“; „*svarbu dalyvauti diskusijose, nes daug sužinai naujo*“;

„*per ekonomikos paskaitas diskutuodavome ir sužinojome naujos informacijos, kurios nežinojome ir net nepagalvojome*“.

Atliekant radinių turinio prasminę analizę, nustatytas ir negatyvus požiūris į savo pasirinktą profesiją: „*ne čia pataikiau*“, „*šios studijos ne man*“. Pastebėtas kai kurių studentų neigiamas grupinio savarankiško darbo rengimo vertinimas, kadangi noriau dirba individualiai: „*man patinka dirbti vienam*“; „*nepatiko, nes reikėjo dirbti grupėje*“. Taip pat nuogaštauta dėl nevienodo grupės narių indėlio: „*... praktiškai mes dviese dirbom, o ... (kitas komandos narys) prisijungė pabaigoje ir viską kritikavo*“, „*nepatinka kalbėti prieš auditoriją*“.

4 lentelė. Radiniai, susiję su asmeniniu tobulėjimu

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys pavyzdžiai
Asmeninis tobulėjimas	Gebėjimų ugdymas	„<...> reikšminga ateičiai, todėl šalin reikėjo vyti tinginystę“; „<...> viešasis kalbėjimas prieš bendrakursius“; „ <i>Džiaugiuosi, kad darbas nebuvo formalumas, nes teko išmolti daugiau dalykų, kurie anksčiau buvo svetimi</i> “; „<...> praleidus porą paskaitų, sunku pasivyti, šios klaidos ateityje nekartosiu“; „<...> pradėti darbą anksčiau rašyti“.
	Savirealizacija	„<...> matematikos dalis kėlė didžiausių rūpestį, bet įdėjęs daugiau darbo susitvarkiau“; „<...> šis modulis ne man, bet po truputį dirbant ir padedant draugams pavyko“; „<...> padirbėjęs viską pavyksta“.

Žymėtina, jog sėkmingą bendradarbiavimą lemia palankios studijų aplinkos sukūrimas: galimybė diskutuoti su dėstytoju ir studentais kolegialiai. Sėkmingam bendradarbiavimui teigiamos įtakos turi asmens vidinė motyvacija, kuri glaudžiai susijusi su teisingu būsimo profesijos pasirinkimu.

Rezultatų aptarimas

Tyrimo metu nustatyta, kad studentų tarpusavio bendradarbiavimas, mokantis komandoje, stiprina vidinę motyvaciją, o tai tiesiogiai koreliuoja su pasitenkinimu ir savirealizacijos teikiama satisfakcija. Tai patvirtina ir anksčiau atlikti tyrimai (Gilles, 2016), kuriuose teigiama, kad dirbant komandoje studentai turi bendradarbiauti,

kad būtų pasiektas bendras rezultatas, dėl ko didėja pasitenkinimas atlikus užduotį.

Analizuojant pateiktas refleksijas pastebėtas kai kurių studentų neigiamas grupinio savarankiško darbo rengimo vertinimas, kadangi noriau dirba individualiai. Panašūs rezultatai nustatyti H. Le, J. Janssen ir T. Wubbels (2017) atlikto tyrimo metu. Atskleidžiama, kad studentai nepakankamai dėmesio skiria bendradarbiavimui, nes studentai labiau linkę siekti individualių rezultatų.

Tyrimo metu atskleista, kad dirbdami grupėse ne visi grupės nariai įdeda vienodas pastangas. Tai nustatyta ir kitų tyrimų metu (Le, Janssen ir Wubbels, 2017), kad atliekant bendrus darbus trūksta bendradarbiavimo, nes ne visi studentai turi vienodas kompetencijas, demonstruojamos skirtingos pastangos, kas lemia komandinio darbo efektyvumą.

Apibendrinus tyrimo rezultatus, galima teigti, kad modulinėse studijų programose bendradarbiavimas vyksta trimis lygmenimis: dėstytojų ir dėstytojų, studentų ir studentų bei dėstytojų ir studentų. Tokių lygmenų bendradarbiavimo svarba pabrėžiama ir kitų autorių, nes įvairiapusis bendradarbiavimas padeda pasiekti geresnių rezultatų.

Išvados

1. Akcentuotina, kad savarankiškas mokymasis ugdo refleksyvius gebėjimus, kurie įgalina

Literatūra

1. Baužienė, Z. (2019). *Studentų savarankiško mokymosi laikas. Mokslo studija*. Kaunas: Kauno kolegijos reklamos ir medijų centras.
2. De Vore, S., Marshman, E., Singh, Ch. (2017). Challenge of engaging all students via self-paced interactive electronic learning tutorials for introductory physics. *Physical Review Physics Education Research*, 13, 010127. [žiūrėta 2018-12-01]. Prieiga per internetą: <https://journals.aps.org/prper/pdf/10.1103/PhysRevPhysEducRes.13.010127>
3. Drossel, K., Eickelmann, B., Ophuysen, S., Bos, W. (2019). Why teachers cooperate: an expectancy-value model of teacher cooperation. *European Journal of Psychology of Education*. 34., 187-208. [žiūrėta 2020-10-01]. Prieiga per internetą: <https://link.springer.com/article/10.1007%2Fs10212-018-0368-y>
4. Ellis, R., Han, F. (2020). Assessing university student collaboration in new ways. *Assessment & Evaluation in Higher Education*. [žiūrėta 2020-10-11]. Prieiga per internetą: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/02602938.2020.1788504>

mąstyti apie savo veiklą, jos tikslingumą, efektyviai planuoti savo laiką, o kartu ir stiprina mokymosi visą gyvenimą nuostatos laikymąsi. Remiantis mokslinės literatūros analize, išskirti studentų ir dėstytojų bendradarbiavimui svarios įtakos turintys savarankiško mokymosi veiksniai: studijų proceso organizavimas; palankios studijų aplinkos kūrimas; laiko planavimas; veiklos įsivertinimas; tikslų perspektyvus matymas.

2. Tyrimo metu surinkti radiniai išryškino, kad studijų kokybė priklauso nuo sėkmingo bendradarbiavimo visais lygmenimis. Šio tyrimo metu atsiskleidė reikšminga patirtis, nes ekonomikos modulio studijos pasidalijo į dvi dalis: darbas auditorijoje ir nuotoliniu būdu. Mokydamiesi nuotoliniu būdu, studentai ypač vertino dėstytojų konsultacijas, nes tai suteikė saugumą, sukūrė palankią studijų aplinką. Atliekdami savarankiškus darbus studentai susidūrė su laiko planavimo išbandymais, kadangi ne visiems pavyko suplanuoti laiką taip, kad prisiderintų prie grupės narių, bendrai atliekančių savarankišką darbą. Tyrimo rezultatai atskleidė studentų teigiamą grupinio savarankiško darbo vertinimą, tai suvokta kaip naudinga ir vertinga asmeninė patirtis, leidusi išnaudoti ir tobulinti savo gebėjimus, ugdyti viešojo kalbėjimo, asmeninės ir kolegialios atsakomybės įgūdžius, taip pat teikusi savirealizacijos keliamą satisfakciją.

5. Gilles, R.M. (2016). Cooperative Learning: Review of Research and Practice. *Australian Journal of Teacher Education*, 41 (3), 39-54. [žiūrėta 2020-10-10]. Prieiga per internetą: <https://ro.ecu.edu.au/ajte/vol41/iss3/3/>
6. Le, H., Janssen, J., Wubbels, T. (2018). Collaborative learning practices: teacher and student perceived obstacles to effective student collaboration. *Cambridge Journal of Education*, 48 (1), 103-122.
7. Lietuvos Respublikos Vyriausybė. *Dėl valstybės lygio ekstremalios situacijos paskelbimo*. 2020 m. vasario 26 d. Nr. 152. [žiūrėta 2020-06-20]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/8feb1a7658a111eaac56f6e40072e018>
8. Punytė I., Simonaitytė K. (2018). *Darnaus vystymosi tikslai ir planavimo sistema Lietuvoje: esamos situacijos analizė*. [žiūrėta 2020-05-29]. Prieiga per internetą: http://kurkl.lt/wp-content/uploads/2018/05/darnaus-vystymasis-ir-planavimas-Lietuvoje_esama-situacija.pdf
9. Rutkienė, A., Tanzegolskienė, I. (2013). Gebėjimo veikti savarankiškai raiška universitetinių studijų metu (socialinių mokslų srities atvejis). *Acta*

paedagogica Vilnensa. [žiūrėta 2020-09-21]. Prieiga internetu:

https://www.researchgate.net/publication/291246552_GEBEJIMO_VEIKTI_SAVARANKISKAI_RAISKA_UNIVERSITETINIŲ_STUDIJŲ_METU_SOCIALINIŲ_MOKSLŲ_SRITIES_ATVEJIS

10. Schwab, K. (2017). *Ketvirtoji pramonės revoliucija*. Vilnius: Vaga.
11. Valinevičienė, G., Starkutė, J. (2018). Oficialaus ir paslėpto curriculum raiška aukštojo mokslo studijų

edukacinėse aplinkose taikant mokymosi bendradarbiaujant principus. *Tiltai*, 1, 77-94. [žiūrėta 2020-10-02]. Prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2018~1574062490856/J.04~2018~1574062490856.pdf>

12. Žydžiūnaitė, V., Sabaliauskas, S. (2017). *Kokybiniai tyrimai. Principai ir metodai*. Vilnius: Vaga.

STUDENT-LECTURER COOPERATION IN THE CONTEXT OF SELF-STUDY

Summary

Modern higher education studies have to focus not only on the knowledge and skills of individual courses but also on integrated skills that embrace several disciplines, respond to the needs of civil society and employment and are future-oriented. It is essential for the skills acquired during a person's studies to enable him/her not only to adapt to the constantly changing labour market conditions but also allow becoming an initiator of change, creating innovations, promoting creativity, developing lifelong learning, and contributing to strengthening the Lithuanian entrepreneurship. To meet the needs of today's world, a modular study structure has been implemented at the Faculty of Business of Kaunas University of Applied Sciences, which is based on students' self-study and the integrity of individual disciplines in close cooperation between students and lecturers. This article analyses the context of student-lecturer cooperation, focusing on the specifics of the development of students' capability. The problem question is how students and lecturers cooperate in case of self-study to have the learning outcomes anticipated in the study programme achieved? The analysis of students' reflections using the content analysis method was used for the research. The findings obtained during the study confirmed that students can work in a team and be responsible for its work, see what skills they lack, and understand what needs to be improved.

Keywords: cooperation, integral ability, study process, self-study.

Informacija apie autorius

dr. Zita Baužienė. Kauno kolegijos Verslo fakulteto Turizmo ir laisvalaikio katedros lektorė. Mokslinių tyrimų kryptys: mokymas ir mokymasis; savarankiškas mokymasis; pasiekimų vertinimas; socialinė rūpyba ir pagalba neįgaliesiems.

El. pašto adresas: zita.bauziene@go.kauko.lt

Jūratė Martinonytė. Kauno kolegijos Verslo fakulteto Turizmo ir laisvalaikio vadybos katedros lektorė. Mokslinių tyrimų kryptys: psichologija, integruotas sportas, sporto vadyba, taikomieji tyrimai.

El. pašto adresas: jurate.martinonyte@go.kauko.lt